

ХРОНІКА КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ УКРАЇНИ у жовтні 2021 року

(оглядова довідка за матеріалами преси, інтернету та неопублікованими документами)

Загальні питання

Сучасний культурний центр «Шевченко НУВ» відкрито в Каневі на Черкащині. Будівництво нового центру не вдавалося реалізувати протягом 36 років. Зі стартом президентської програми «Велике будівництво» роботи було завершено за п'ять місяців, а відкриття «Шевченко НУВ» приурочено до 30-річчя незалежності України. Наразі тут можна відвідати імерсивну виставку про творчість Тараса Шевченка, експозицію найвідоміших репродукцій із зображенням Кобзаря, виставку вишитих рушників Наддніпрянщини з колекції Музею українського рушника (Національний історико-етнографічний заповідник «Переяслав» на Київщині). Шевченківський культурний центр має сучасний кінозал, концертну та виставкову зали та власну школу мистецтв, обладнані за принципами інклюзивності.

День захисників і захисниць України

14 жовтня в Україні відбулися акції зі вшанування пам'яті загиблих військових, марші учасників бойових дій, національно-патріотичні проекти, тематичні виставки, мистецькі акції тощо. У Києві на Софійській площі пройшов Всеукраїнський молитовний майдан, організований громадською організацією «Інтелектуальна Україна». До заходу долучилися Національний заслужений академічний український народний хор України ім. Г. Верьовки, хорова капела хлопчиків та юнаків «Дзвіночок», хор Київської духовної академії та семінарії, інші хорові колективи та виконавці. Родзинкою свята став виступ І. Рябчун, яка виконала композиції на карильйоні – унікальному інструменті з 51 дзвонами. Святкову програму до Дня захисників і захисниць України склали також: мистецька акція на території Співочого поля (Печерський ландшафтний парк), культурно-мистецький захід за участі Київського академічного ансамблю української музики «Дніпро» (Національний музей історії України у Другій світовій війні), фестиваль «Кобзарсько-лірницька Покрова» (Національний центр народної культури «Музей Івана Гончара»). Крім того, було розгорнуто тематичні

експозиції: в Національному історико-архітектурному музеї «Київська фортеця», у читальному залі Державного архіву міста Києва, у Національній бібліотеці України імені Ярослава Мудрого, у Великій лаврській дзвіниці Національного заповідника «Києво-Печерська лавра» й інших культурних інституціях. В мережі кінотеатрів комунального підприємства «Київкінофільм» відбувся показ документальних фільмів відповідної тематики. До цієї ж події приурочено презентацію історичного мальованого опису «Оборона Замостя. Легенда про лопа-ту» (Центральна бібліотека для дітей імені Т. Г. Шевченка). Він став першим у майбутній серії коміксів Українського інституту національної пам'яті «Слава Героям», які охоплюють героїчні сторінки української історії ХХ століття.

80-ті роковини трагедії Бабиного Яру

В Україні пройшли пам'ятні заходи, покликані нагадати про жахливі злочини та вшанувати пам'ять загиблих у Бабиному Яру. Офіційна церемонія пам'яті жертв Голокосту відбулася 6 жовтня в Національному історико-меморіальному заповіднику «Бабин Яр» за участі вищих посадових осіб держави, президентів Ізраїлю, Німеччини та Албанії, представників громадськості. В межах офіційних заходів на території урочища відкрито меморіальний об'єкт «Кристалічна стіна плачу» сербської художниці М. Абрамович, а на сцені біля пам'ятника «Менора» презентовано твір «In memoriam» композитора В. Сильвестрова у виконанні Київського камерного хору під керівництвом М. Гобдича та документальний фільм «Бабин Яр. Контекст» режисера С. Лозниці. До цієї трагічної дати по всій країні проведено тематичні зустрічі, дискусії, виставки, презентації книг та кінопокази. На базі онлайн-платформи «Червона точка пам'яті», розробленої Меморіальним центром Голокосту «Бабин Яр», в українських школах пройшов Національний урок пам'яті. У Києві було організовано документальну виставку «Голокост» (Національний музей історії України у Другій світовій війні); експозицію «Бабин Яр як Зона відчуження» Д. Літтелла й А. д'Агата (станція метро Дорогожичі); презентацію антології поезій «Яр смерті – Яр пам'яті» (Будинок актора) та книги «Ми хотіли жити...» Б. Забарка (Національна наукова медична бібліотека України). Також у столиці розпочався проєкт «Один камінь, одне життя – 80 каменів спотикання для Києва», який реалізовується Українським центром вивчення історії Голокосту за ініціативи Посольства Німеччини. Перші так звані «камені спотикання» у пам'ять про тих, хто загинув від рук нацистів, вже закладено на пішохідних зонах міста.

9 жовтня у Вінниці, на площі біля Храму Покрови Пресвятої Богородиці УГКЦ, встановлено перший у світі пам'ятник Блаженнішому Любомиру Гузару (автори – українські скульптори Б. Крилов та О. Сидорук). Цій події передував тематичний тиждень «Прилучитися до Великого», присвячений Патріарху УГКЦ. На різних локаціях міста відбулися різноформатні заходи, серед яких: показ документального фільму О. Мошинської «Любомир. Бути Людиною» (кінотеатр «Родина»); відкриття фотовиставки «Прилучитися до Великого» та

експозиції з особистими речами Патріарха (Вінницький обласний краєзнавчий музей); духовний вечір «Молитва Патріарха» та вечір пам'яті «Листи до мами з проєкту “Іди за мною”» (храм Покрови Пресвятої Богородиці); тематичний круглий стіл, присвячений постаті Любомира Гузара (Вінницька обласна наукова бібліотека ім. Тімірязєва).

23 жовтня у Харкові, поруч із катедральним собором Успіння Пресвятої Діви Марії, відкрито пам'ятник святому Папі Римському Івану Павлу II (скульптор В. Райченко).

Інформаційний суверенітет та інформаційна безпека України

19 жовтня відбулась офіційна презентація інтернет-порталу про факти російської агресії під час окупації Криму і частини Донецької та Луганської областей. Наразі на сайті розміщено матеріали, пов'язані з окупацією Криму: свідчення очевидців, архівні джерела, рішення та резолюції міжнародних організацій, фотографії, відеозаписи тощо. Віртуальний музей створено спільними зусиллями Міністерства культури та інформаційної політики України, Українського інституту національної пам'яті, Представництва Президента України в Автономній Республіці Крим, Офісу Генерального прокурора, прокуратури АР Крим та міста Севастополя, Міжнародного фонду «Відродження», Центру дослідження безпекового середовища «Прометей».

Крим

22 жовтня в столичному Національному музеї «Київська картинна галерея» представлено виставку «Крим мандрує». За підтримки Українського культурного фонду, Українського інституту та Кримського дому виставку організувала громадська організація «Ель-Чебер» в межах проєкту «Шлях/You – про культуру Криму». В експозиції – живопис і графіка українських художників В. Бабенцова, А. Чебикіна, В. Буднікова, О. Ольхова, Т. Красної, О. Бабака з музейної колекції вітчизняного мистецтва ХХ–ХХІ ст.

30 жовтня агенство «АртПоле» презентувало в Кримському домі мультижанрові роботи проєкту «Крим. Третій вимір». Серед них: «Крим. Дивитися в очі» (серія інтерв'ю київської художниці О. Михайлюк), «Хайтарма. Повернення» (інсталяція кримськотатарського кераміста Р. Скибіна), «Ніхто не острів» (аудіовізуальна робота О. Михайлюк і саундартиста С. Кравченка/SK.EIN).

У межах нового мистецького проєкту «Емель», який знайомить українців з автентичною музичною культурою Криму, створено десять композицій у виконанні кримськотатарських виконавців Джамали, Е. Сарихаліл, А. Хаджабадінової, Д. Османова, а також українських артистів Національного академічного драматичного театру ім. Івана Франка – Н. Сумської, Т. Міхініної, О. Печериці, Д. Чернова. Авторка музичного супроводу до кожної з пісень – українська композиторка А. Загайкевич. Ініціатори проєкту – засновниця ГО «Алем» Е. Аджі-

єва та керівники ансамблю української музики «Божичі» І. Фетисов та С. Карпенко.

Мовні питання

Щоб покращити висвітлення тематики української мови у Вікіпедії, від 11 жовтня до 1 листопада «Вікімедіа Україна» разом із Міністерством культури та інформаційної політики України провели Тиждень української мови у Вікіпедії. Усі охочі могли долучитися, створивши чи поліпшивши статтю на цю тему. За результатами проєкту відзначено шість переможців та призерів. Найактивнішим учасником марафону визнано волонтера-редактора Вікіпедії Р. Камеристова.

Культура та мистецтво в прифронтовій зоні

2 та 3 жовтня у селищі Нью-Йорк (колишнє Новгородське) на Донеччині за підтримки обласної державної адміністрації вперше відбувся Нью-йоркський літературний фестиваль. Фокус-тема заходу – «Справжні імена. Справжні історії». Організатори – письменниця зі Львова В. Амеліна та журналістка з Краматорська О. Папіна. На захід завітали письменники з усієї України, серед яких – Г. Крук, Т. Горіха Зерня, В. Амеліна, С. Жадан, К. Міхаліцина, С. Поваляєва, О. Стяжкіна, О. Герасим'юк, а львівська режисерка О. Поворозник відзняла про фестиваль та український Нью-Йорк фільм. У програмі – поетичний марафон, лекції з втраченої історії Донеччини, дискусії, конкурс для місцевих старшокласників «У пошуках справжніх історій», музична програма. Родзинкою фестивалю став проєкт «Брехт & Джаз | Жадан & Токар: німецька поезія, американська музика, український Нью-Йорк» від письменника С. Жадана та музиканта М. Токаря.

Гостями вже четвертого Авдіївського фестивалю на Донеччині, який пройшов у прифронтовому містечку 8 та 9 жовтня, стали письменники, музиканти, художники, зокрема такі митці, як В. Амеліна, С. Жадан, А. Рудницька, О. Бритцев, М. Кувалдін, Ю. Пітчук. В межах події відбулися лекції, артмайстерні, літературна сцена, музичний конкурс кавер-версій українських пісень серед гуртів зі східних регіонів країни, вистава на вірші С. Жадана «Історії про любов» від Новобахмутівського театру, концерт за участі гуртів «Жадан і Собаки» та «The Вйо». Фестиваль реалізовано коштом ресурсів ГО «Сила ідей», Авдіївської міськради та благодійників.

Мистецькі події

Від 30 вересня до 3 жовтня Мистецький арсенал приймав у Києві II Фестиваль «NEОсвітній Арсенал», у якому взяло участь понад півсотні учасників. Музеї зі всієї України, організації-популяризатори науки та мистецтва, видавництва, виробники настільних ігор, благодійні фонди, творчі студії та театри представили відвідувачам інтерактивні освітні програми, побудовані за принципом *edutainment* (навчання через гру). Програму фестивалю об'єднала тема

«Різні разом» – про співіснування різностей та інклюзію. Однією з тем для дискусій стала, зокрема, доступність спорту та мистецтва для людей з інвалідністю (медійники О. Педан та У. Пчолкіна). Загалом було організовано близько 50 майстер-класів, 8 концертів і перформансів, кінопокази від фестивалю «LINOLEUM» та *Fight for Right*, ярмарок від видавництва та виробників настільних ігор, два десятки зустрічей з експертами у різних професійних сферах. Мистецькі інсталяції та інтерактивні програми презентували відвідувачам Одеський художній музей, Історико-культурний заповідник Тустань (Львівська обл.), Пархомівський історико-художній музей (Харківська обл.), Лисичанський міський краєзнавчий музей (Луганська обл.), столичні – Національний музей Революції Гідності, Національний музей Голодомору-геноциду, Музей у темряві «Третя після опівночі», Музей історії туалету й інші культурні інституції.

12–14 листопада у столичному Музеї кіно Довженко-центру Французький інститут в Україні вдруге організував Фестиваль цифрового мистецтва *Novembre Numérique en Ukraine*. Тут можна було побачити проекти французьких і вітчизняних авторів у форматах віртуальної та доповненої реальності, роботизованої скульптури та відео. Значну частину української експозиції склали роботи проекту *V-Art*: віртуальні галереї, VR-додатки та платформа для демонстрації, продажу та колекціонування цифрового мистецтва. В межах фестивалю проведено конференції та програмні панельні дискусії на теми історії цифрового мистецтва, VR-менеджменту та художнього використання нових технологій.

2 та 3 жовтня Дніпро втретє приймав мультидисциплінарний фестиваль сучасного мистецтва *DniPro GogolFest*. Охочі відвідати подію мали можливість дістатися Дніпра спеціальним артпотягом *Gogol train* із Києва. Цього року родзинкою фестивалю стали труби колишнього заводу ім. К. Лібкнехта, біля яких було облаштовано сцену з візуалізацією для музично-хореографічного перформансу «ТРУ». Оперу створив режисер В. Троїцький, а виконали формація *Nova Opera* та танцювальний театр *Totem Dance Theatre*. Окрім цього, фестиваль проходив ще на двох локаціях. На Річковому вокзалі Дніпра відбулася музична програма за участі гуртів *Ragapop*, *Dakh Daughters*, *SI Process* та інших виконавців. А місцеві художники створили тут артпростір. У Центрі сучасної культури В. Троїцький презентував нову діджитал-виставу театру «Дах» «*Alone. Цифрова Одісея*». *GogolFest* відбувся в межах програми «Культурна столиця».

Від 12 вересня до 17 жовтня у Львові тривав V Міжнародний фестиваль аудіовізуального мистецтва «Тетраматика», організований Мистецьким об'єднанням «НУРТ» за підтримки Українського культурного фонду та Львівської міської ради. У фокусі події – мультидисциплінарність, мультимедійність та інтерактивність візуального мистецтва. Цього року тема виставки «Технології та чуттєве» – про сприйняття світу та технологію у ньому. Фестиваль розпочався циклом перформансів *Solaris*, який приурочено до 100-річчя письменника-фантаста Станіслава Лема. В інноваційному креативному центрі *LEM Station*

було відкрито основний виставковий проєкт за участі митців із різних країн світу. Україна, зокрема, представлена роботами В. Шупляка, Ю. Єрьоміної, Verbova, М. Барабаша. Експозицію «Звук / Знак» розгорнуто в «РадіоГаражі». Кураторами виставок виступили засновники «Тетраматіки» – композитор О. Мануляк та художник М. Барабаш.

14–16 жовтня у Львові вже вдруге пройшов Конгрес Культури. Його тема – «Сцена майбутнього». Конгрес працював на трьох локаціях – у Львівському академічному драматичному театрі ім. Лесі Українки, сесійній залі Львівської міськради та РадіоГаражі. В межах тематичних блоків «Катастрофи» (кураторка З. Рибчинська), «Спів-життя» (кураторка О. Дацаківська), «Театрократія» (кураторка О. Форостина) понад дві сотні культурних діячів із різних областей України дискутували про мистецтво в умовах пандемії та реформування культурних політик. Крім дискусійної, Конгрес містив мистецьку складову. Її репрезентував артпростір від В. Кауфмана й О. Хорошка у Львівському драмтеатрі та «Екотейтр» у внутрішньому дворі Ратуші. Організатори події – Інститут стратегії культури та ГО «Вірменська 35» за підтримки Львівської міськради й Міжнародного фонду «Відродження».

8–10 жовтня у Хотині Чернівецької області відбувся фестиваль з нагоди 400-річчя Хотинської битви. На території державного історико-архітектурного заповідника «Хотинська фортеця» було відтворено баталії 1621 року за участі сотень реконструкторів, зокрема кінноти. Програма фестивалю включала також конкурс сучасної української пісні «Дністер-ріка» під головуванням н. а. України Н. Матвієнко, ярмарок майстрів крафтової продукції та концерт гурту «Kozak System».

29–31 жовтня у Вінниці Мистецьке об'єднання «ПЛАЙ» організувало за підтримки міськради мультидисциплінарний фестиваль сучасного мистецтва *AIR Fest Vinnytsia*. Понад чотири десятки подій пройшло на різних локаціях міста. Зокрема у приміщенні коледжу культури та мистецтв ім. М. Д. Леонтовича шанувальники театру могли подивитися виставу «Стус: Перехожий» (ЦСМ «Дах») та балет «Ми / Паперові тигри» (ТО *baza.art people*). У колишньому кінотеатрі було розгорнуто мистецький майданчик, (живопис, відеоарт і фотомистецтво). В підземеллі капуцинів під Костелом святої Діви Марії Ангельської свій авторський проєкт – інсталяцію «Портал», презентував медіахудожник із Києва С. Ніжинський. На локації просто неба діяла виставка творів сучасних художників «I am». У межах фестивалю відбувся також концерт театральномузичного гурту *Dakh Daughters* та інших українських виконавців.

Синтез мистецтв

Упродовж жовтня в Києві, у новоствореному «Павільйоні культури» Національного комплексу «Експоцентр України», тривала мультимедійна виставка «Корисні копалини: виставка опер у павільйоні спогадів». Проєкт створено на основі відеозаписів і сценічних декорацій сучасних опер музичної агенції

«Ухо», представлених на сцені Національної опери України у 2016–2018 роках: «Лімб» С. Джервазоні, «Хліб. Сіль. Пісок» К. Челла та «Моє зрадливе світло» С. Шарріно. Глядачі мали змогу дослідити сюжет, музику, сценічні рішення та історію створення вистав без часових обмежень театрального формату. В межах виставки пройшли концерти у виконанні «Ухо-ансамблю» й інших виконавців, а також моноопера «*Vanitas. Natura morta in un atto*» С. Шарріно.

Театр

21–23 жовтня в Національній опері України за підтримки Міністерства культури та інформаційної політики України відбувся Міжнародний фестиваль балету *Ballet UA*. На столичній сцені виступили представники семи вітчизняних театрів, а також гості з Великої Британії, Німеччини, Франції та інших країн. Фестиваль, що виник завдяки ідеї художнього керівника балетної трупі Національної опери України О. Філіп'євої, відкрився показом вистави «Широко заплющені очі» на музику Й. С. Баха, Ф. Шопена та С. Рахманінова у постановці В. Іщука. Цього ж вечора глядачів познайомили з другим актом нового балету «Данте» за мотивами творів Д. Аліг'єрі «Нове життя» та «Божественна комедія» в постановці Я. Іваненка. В межах події вперше відбулося нагородження премією *Stars. Ballet UA*, яку заснувала «Гільдія АРТ». Премією відзначено досягнення українських танцівників, котрі яскраво проявили себе у минулому сезоні: А. Гурську (як найкращу солістку, Національна опера України), А. Пісарєва (як найкращого соліста, Одеський національний академічний театр опери та балету), К. Кадашевич та О. Князькова (як найкращий балетний дует, Харківський національний академічний театр опери та балету ім. М. В. Лисенка), Я. Котис (як найкращу партнерку, Львівський національний академічний театр опери та балету ім. Соломії Крушельницької), А. Гавришківа (як найкращого партнера, Національна опера України), І. Дорофєєву (як найкращого педагога, Харківський національний академічний театр опери та балету ім. М. В. Лисенка). Також А. Гавришків та О. Омельченко (Львівський національний академічний театр опери та балету ім. Соломії Крушельницької) отримали особливу відзнаку від О. Філіп'євої. Глядацькі симпатії та відповідний приз завоювала К. Андренко (Харківський національний академічний театр опери та балету ім. М. В. Лисенка). 22 жовтня під дахом театру пройшла конференція «Еволюція балету в Україні» за участі семи художніх керівників балетних труп із Харкова, Дніпра, Одеси, Львова, а також трьох столичних театрів – Національної опери України, Київської опери та Київ Модерн балету. Кульмінацією фестивалю *Ballet UA* став Гала-концерт зірок світового балету та лауреатів премії «*Stars. Ballet UA*».

4–9 жовтня в Києві, на камерній сцені імені Сергія Данченка Національного академічного драматичного театру ім. І. Франка, під девізом «Діалог культур» пройшов XVII Міжнародний благодійний фестиваль монодрам «Марія». Програма форуму включала такі популярні постановки франківців, як «Украдене щастя» І. Франка, «*Morituri te salutant*» В. Стефаніка, «Не плачте за мною

ніколи...» М. Матіос, «Verba», «Кассандра», «На полі крові» за Лесею Українкою. Крім того, свої вистави показали Коломийський академічний обласний український драматичний театр ім. І. Озаркевича Івано-Франківської обл. («Камінний хрест» В. Стефаніка), Миколаївський національний академічний український театр драми та музичної комедії («Привіт, малий!» М. Смілянець), Криворізький академічний театр музично-пластичних мистецтв «Академія руху» Дніпропетровської обл. («Акакій» М. Гоголя), Київська академічна майстерня театрального мистецтва «Сузір'я» («Аварія» Ф. Дюрренматта) та гості з Ізраїлю. Відбулася також Міжнародна науково-мистецька конференція «Магія культур», яку цього року присвячено 100-річчю Національного театру ім. Івана Франка та 165-річчю від дня народження Марії Заковецької. У приміщенні театру було представлено відразу три виставки: «Марія» з фондів Музею Марії Заньковецької, «Франківці грають Івана Франка» з фондів Музею Театру ім. Івана Франка та експозицію картин н. х. України В. Франчука. Завершив фестиваль круглий стіл «Полілог діячів театральної культури».

30 та 31 жовтня у Києві представлено прем'єру «Opera Lingua» українських композиторів Р. Григоріва та І. Разумейка. Декорацією для опери стала постмодерна архітектура столичної Національної бібліотеки України імені В. Вернадського. В лібрето було використано традиційні латинські, юдейські та німецькі тексти, уривки з творів Х. Борхеса, Г. Гессе та Й. Гейзінги, а музика об'єднала середньовічні хорали, народний спів, інструментальний театр. До постановки долучилися артистки Ю. Алексєєва, Д. Зябченко, С. Кирилова, М. Потапенко, Х. Слободянюк, М. Штирбулова, Н. Шукаєва, а також солісти Національного ансамблю «Київська камерата». Проект створено за підтримки Українського культурного фонду та *House of Europe*.

Нові вистави показали такі столичні театри: «Казки Гофмана» Ж. Оффенбаха в концертному виконанні (Національна опера України); «Замах на самотність» за п'єсою Х. Левіна «Холостяки і холостячки» (Національний академічний Молодий театр); «Алладин» на музику О. Родіна (муніципальний академічний театр опери і балету для дітей та юнацтва); «Пікова дама» на музику П. Чайковського (Академічний театр «Київ Модерн-балет» на сцені Міжнародного центру культури і мистецтв ФПУ); «Антрацит. День стійкості» за сценарієм П. Юрова та В. Торнтон (Центр незалежного театру «Сцена 6»).

1 жовтня у Львові карнавальною ходою відкрився традиційний Міжнародний театральний фестиваль «Золотий Лев», незмінне гасло якого – «Класика очима експерименту». До 8 жовтня можна було подивитися вистави театрів із семи країн. Серед українських на фестивалі були представлені колективи зі Львова, Чернігова, Одеси, Києва, Дрогобича (Львівська обл.). Цього року, окрім сценічних вистав, проведено кілька вуличних заходів. Зокрема Львівський академічний духовний театр «Воскресіння» показав біля Оперного театру спектакль «Відлуння», присвячений засновнику та багаторічному директору фестивалю «Золотий Лев» Ярославу Федоришину. В межах форуму пройшли тренін-

ги з вокалу та пластики від італійського театру «Потлах» для студентів театральних вишів та молодих акторів.

5–9 жовтня у Львові, на сценах «Першого театру» та театру «І люди, і ляльки», відбувся перший Міжнародний фестиваль-конкурс для молоді аудиторії «Струс». Він об'єднав різні жанри театру: драматичний, тіней, театр ляльок, бейбі-театр, циркове мистецтво тощо. Програма фестивалю складалася з двох частин: конкурсні змагання професійних театрів, а також позаконкурсні події у форматі вільного мікрофона, до яких мали можливість долучитися як професійні, так і аматорські театри. З-поміж більш як 60 заявок на участь у конкурсі було відібрано 12 колективів, зокрема п'ять з-за кордону. Серед лауреатів фестивалю-конкурсу: постановка «Сніжинка для вовчика» Н. Крат (Львівський академічний театр естрадних мініатюр «І люди, і ляльки») та вистава «Мій дідусь був вишнею» за літературним твором А. Нанетті (Полтавський академічний обласний театр ляльок). Організатор проєкту – Перший академічний український театр для дітей та юнацтва за підтримки Українського культурного фонду.

8–10 жовтня вдруге пройшов фестиваль «Львівське квадрієнале сценографії», основна мета якого – продемонструвати найкращі зразки художнього оформлення постановок: сценографію та костюми. Темою квадрієнале цього року стала «Еволюція через революцію». Три виставки, майстер-класи, презентації та вистави зібрали десятки сценографів з усієї України. Центральну експозицію в Палаці Потоцьких було присвячено історії українського театального костюма ХХ–ХХІ століть, до якої увійшли ескізи та костюми таких художників як О. Екстер, В. Меллер, В. Кричевський, А. Петрицький, Ф. Нірод, Є. Лисик. Переважну більшість експонатів виставки було надано Музеєм театального, музичного та кіномистецтва України, частину – самими художниками. Нинішню українську сценографію презентували М. Левицька, А. Александрович-Дочевський, Л. Нагорна, О. Татаринів, Н. Рудюк та інші митці. У львівській Галереї сценографії відкрито експозицію робіт творчої родини Ніродів. Чимало проєктів представлено і на іншій локації – у *LEM Station*. Тут пройшов театралізований показ костюмів трьох сучасних художниць – А. Меженіної (мюзикл «Доріан Грей» Київського національного театру оперети), А. Іпатьєвої (опера «Лис Микита» Львівської національної опери) та І. Кульчицької (вистави «Золоторогий олень» та «Засвітне танго» Львівського театру ляльок). Загалом урбаністичний простір *Lem Station* було поділено на кілька зон. Значну частину займали інсталяції, костюми, фото та макети сценографій до вистав сучасних українських художників. Три виокремлені зони стали сценічними майданчиками для показу вистав: літературно-музичних етюдів «Меланхолійний вальс» О. Кобилянської (режисера Т. Воронова), «Курбас» за поемою І. Світличного (режисерки А. Торос), а також футуристичної кіберновели «Андрюїд. Номер на твоїй спині» Київського малого драматичного театру (режисер Б. Поліщук). Кінопрограму фестивалю склали покази двох документальних фільмів: «Сценограф» Д. Гірної, О. Шпакович і «Самоідентифікація під час ізоляції» Б. Поліщу-

ка, С. Олексюк. Окрім того, хореограф О. Маншилін презентував технологію *ALT Stage*, завдяки якій присутні змогли подивитися пластичні мінівистави з використанням доповненої реальності.

1–10 жовтня у Миколаївському академічному художньому російському драматичному театрі відбувся XII Міжнародний театральний фестиваль-конкурс «Номо Ludens» за участі вітчизняних і закордонних колективів. Серед лауреатів: «Кохання у стилі бароко» Я. Стельмаха Донецького академічного обласного драматичного театру з Маріуполя («Найкраща вистава Великої сцени»); «Весілля» Н. Половинки Львівського академічного театрального художньо-дослідницького та освітнього центру «Слово і голос» та «Коли повертається дощ» за твором Н. Неждани Миколаївського академічного художнього російського драматичного театру («Найкращі вистави Малої сцени»); «Кохання у стилі бароко» Я. Стельмаха Донецького академічного обласного драматичного театру м. Маріуполя («Найкраща вистава експериментальної сцени»); «Гамлет» В. Шекспіра у перекладі Ю. Андруховича Рівненського академічного українського музично-драматичного театру («Найкраще втілення класичної драматургії»); «Украдене щастя» І. Франка Полтавського академічного обласного українського музично-драматичного театру ім. М. Гоголя («Найкраще втілення вітчизняної класики»). Відзначено також режисерські роботи н. а. України В. Петріва (Рівне) та н. а. України Л. Сомова (Київ).

Від 29 вересня до 3 жовтня у Дніпрі за підтримки Українського культурного фонду та облради пройшов перший Всеукраїнський фестиваль сучасної драматургії «КУТ – 30», присвячений 30-й річниці незалежності України. На сцені Дніпровського академічного театру драми та комедії «Драмком» свої вистави представили Київський академічний театр драми і комедії на лівому березі Дніпра («Хлібне перемир'я» за п'єсою С. Жадана), Дніпровський академічний театр драми і комедії («Саша, винеси сміття» за п'єсою Н. Ворожбит), Луганський обласний український музично-драматичний театр із Северодонецька («І все-таки я тебе зраджу» Н. Неждани), Одеський академічний український музично-драматичний театр ім. В. Василька («Демони» Н. Ворожбит), Івано-Франківський академічний обласний український музично-драматичний театр ім. І. Франка («Нація» за однойменною книгою М. Матіос).

6–10 жовтня Луганський обласний академічний український музично-драматичний театр провів у Северодонецьку III Всеукраїнський фестиваль театрального мистецтва «СвітОгляд» з фокусом на сучасну драматургію. У програмі – «Приборкання норавливого» за Я. Стельмахом (Чернігівський обласний академічний український музично-драматичний театр ім. Т. Г. Шевченка), «FRIDA» за п'єсою Т. Іващенко (Донецький академічний обласний драматичний театр), «Сталкери» П. Ар'є (Київський академічний театр «Золоті ворота»), «Три сестри та інші» за А. Чеховим (Луганський обласний академічний український музично-драматичний театр).

18–20 жовтня у Вінниці відбувся XII Міжнародний фестиваль театрів ляльок «Подільська лялька» за участі 14 театральних колективів з різних міст України та закордону. Гранпрі фестивалю вручено Вінницькому академічному обласному театру ляльок (вистава за мотивом дитячої опери «Коза-дереза» М. Лисенка). Загалом члени журі визначили переможців у тринадцяти номінаціях.

2–4 жовтня у Харківському національному академічному театрі опери та балету ім. М. Лисенка пройшов Всеукраїнській оперний форум «Opera UA 2021», організований *Open Opera Ukraine* та ГО «Культура. Інновації. Майбутнє». Численні дискусійні панелі заходу було присвячено різним проблематикам та стратегіям розвитку оперного мистецтва в Україні. Крім цього, проведено інтенсив для молодих музичних критиків та пітчінг оперних стартапів – презентація молодими митцями ідей нових проєктів. В межах *Opera UA* на сцені театру відбулася прем'єра опери А. Загайкевич «Вишиваний. Король України» на лібрето С. Жадана у постановці режисера Р. Держипільського.

14 жовтня у Львівському театрі опери та балету ім. С. Крушельницької глядачам було представлено оперу-міф «Ukraine – Terra Incognita», присвячену Герою України Василеві Сліпаку. Авторкою ідеї та режисеркою проєкту виступила співачка, дослідниця автентичних українських пісень У. Горбачевська. Постановка поєднала прадавні українські пісні, сучасний підхід до створення мистецьких подій та новітні технології. Народні мотиви тут звучать поруч із джазом та симфонічною музикою, а замість традиційних декорацій використовується абстрактний живопис та відеоарт. За підтримки Українського культурного фонду проєкт реалізували *УМСА Lviv* і «Фундація Василя Сліпака».

Також у жовтні театри України запросили на прем'єри вистав: «Золоте теля» за мотивами однойменного роману І. Ільфа та Є. Петрова (Одеський академічний український музично-драматичний театр ім. В. Василька); «Криваве весілля» за п'єсою Ф. Гарсія Лорки (Херсонський обласний музично-драматичний театр ім. М. Куліша); «Ромео та Джульєтта» за мотивами твору В. Шекспіра (Вінницький академічний музично-драматичний театр імені М. Садовського); «Засвітне танго» за Ю. Винничуком (Львівський театр ляльок).

Від 17 вересня до 16 жовтня в Харкові тривав освітньо-театральний проєкт «Шляхи рівняйте Духові Його. Леся Українка: погляд зі сходу», присвячений 150-річчю Лесі Українки. Зокрема в його межах відкрито виставку сучасного театрального 3D-плаката за мотивами життя і творчості Лесі Українки (фоє академічного театру ім. Т. Шевченка і Театру «P.S.»). Цю ідею втілили в життя студенти Харківської державної академії художнього дизайну та мистецтв і Лозівського фахового багаторічна концертмейстер вищого коледжу мистецтв. Також відбулися авторські читання сучасної української драматургії під кураторством очільниці Відділу драматургії Національного центру театрального мистецтва ім. Леся Курбаса Н. Нежданой. Майстер-класи з акторського вико-

нання віршів Лесі Українки провів художній керівник Львівського академічного театру «І люди, і ляльки» О. Кравчук. А відкритий онлайн-вебінар на тему «Леся Українка – нескенічний автор: правда чи міф» пройшов за участі режисерів С. Пасічника, В. Кучинського, І. Уривського, А. Приходька та В. Ткач (США). Крім того, Театр «P.S.» влаштував благодійні покази прем'єрної вистави «Орґія» за останньою п'єсою Лесі Українки.

Музика

7 жовтня в приміщенні Колонного залу імені Миколи Лисенка Національної філармонії України відбувся гала-концерт «MAESTRO-Fest. Український Паганіні». Він став завершальною подією фестивалю «MAESTRO-Fest. Богодар Которович», присвяченого 80-річчю українського скрипаля, диригента, музичного педагога Богодара Которовича. У концерті взяли участь зірки українського та світового виконавського мистецтва, серед яких Є. Басалаєва, Б. Півненко, К. Стеценко, С. Чахоян, М. Которович, К. Полянська, С. Шот, С. Семчук, а також лауреати I Міжнародного фестивалю-конкурсу «MAESTRO-Fest» імені Богодара Которовича. Організатором фестивалю виступив Культурно-мистецький благодійний фонд «Київ-Класік» на чолі з ініціаторкою та авторкою проекту, н. а. України, піаністкою Є. Басалаєвою за підтримки Українського культурного фонду.

24 жовтня в Національній опері України гала-концертом «Сузір'я Євгенії Мірошниченко» завершився Міжнародний вокальний фестиваль до 90-річчя від дня народження оперної співачки. У супроводі Національного симфонічного оркестру України виступили відомі вихованці Є. Мірошниченко – С. Чахоян, О. Нагорна, Т. Ганіна, І. Пліш, С. Ковнір, О. Терещенко, Ю. Кругліков, С. Пашук й інші солісти. Заходи, присвячені пам'яті артистки, впродовж кількох місяців проходили на багатьох сценах Києва, Дніпра та Харкова. Крім концертів, у межах фестивалю проведено майстер-класи, презентації нотних видань, показ документального фільму «Il dolce suono» однієї з учениць легендарної співачки Л. Белкіної. Ініціаторки проекту – українські культурні менеджерки О. Несмашна та В. Снегур і багаторічна концертмейстерка класу Є. Мірошниченко – Ф. Зискіна.

17 жовтня в Національній філармонії України в Києві нагороджено переможців IX Всеукраїнського хорового конкурсу імені Миколи Леонтовича. Гранпрі конкурсу здобув Народний жіночий академічний хор імені С. Фоміних Миколаївського фахового коледжу культури і мистецтв. Найкращі колективи визначено також в номінаціях мішані, камерні, однорідні та дитячі хори. Засновники конкурсу – Міністерство культури та інформаційної політики України, Національна всеукраїнська музична спілка та Всеукраїнське хорове товариство імені Миколи Леонтовича.

1–10 жовтня у Львові відбувся XXVII Міжнародний фестиваль сучасної музики «Контрасти», організований Львівською національною філармонією.

Цього року тема проведення заходу – *past-moderne / post-moderne*. Музичній події передувала виставка «Пісня Землі» львівської художниці О. Головатої, одну з картин якої, «Зебра», використано у візуальному оформленні фестивалю. Загалом програма форуму складалася з десяти концертів симфонічної, хорової та камерної музики у виконанні гостей з України, Японії, Швейцарії, Польщі та Німеччини. Своєрідною домінантою події стало вшанування Мирослава Скорика, музика якого увійшла до багатьох концертних програм. На фестивалі було оголошено переможців I Всеукраїнського композиторського конкурсу імені Мирослава Скорика. Лауреатом I премії став киянин М. Коломієць. Його твір «Espanbaum» пролунав на закритті «Контрастів». Премію здобули також Н. Курінна з Донеччини («Emanatio») та Є. Петров із Херсона («З'ява»).

1–3 жовтня у Вінниці пройшов XXV Міжнародний джазовий фестиваль *Vinnitsia Jazzfest*. Відкрив подію на сцені Вінницького музично-драматичного театру імені Миколи Садовського бродвейський мюзикл «Сімейка Аддамсів» на музику Е. Ліппа у виконанні артистів Національної оперети України. Сім ексклюзивних концертів на території міжнародного аеропорту дали артисти із шести країн, зокрема: Всеукраїнський молодіжний сесійний джазовий бенд, Тріо Олексія Петухова, Лаура Марті, Данна Винницька, *Jazz in KYIV BAND* та гурт «ShockolaD». У межах фестивалю відбувся IX Всеукраїнський конкурс молодих джазових виконавців. Гранпрі конкурсу здобув 18-річний піаніст із Києва В. Верич. Крім того, на заході було презентовано «Ретроспективу українського джазу», до якої увійшли шість короткометражних фільмів і фотовиставка раритетних світлин.

10–25 жовтня в Хмельницькій обласній філармонії відлунав XII Міжнародний фестиваль камерної музики «Хмельницький КамерФест», який зібрав чимало закордонних і вітчизняних віртуозів. Солістами фестивальных програм виступили, зокрема, н. а. України, піаніст Ю. Кот, з. а. України, піаністка І. Алексійчук, гобоїстка У. Макеєва, дует *Rulla Voita*.

Цього місяця з нагоди 50-річчя Львівської національної академічної чоловічої хорової капели «Дударик» організовано мистецький марафон. Розпочався він 4 жовтня на сцені Львівського національного академічного українського драматичного театру ім. М. Заньковецької концертом «Oktoberfest польвівськи» за участі вокальної формації «Дударик FOREVER» у супроводі «Дударик-рок-бенду». 15 жовтня у Львівській національній філармонії в розважально-музичній програмі «Два по 50? – Будь ласка!» вокальна формація «Дударик-FOREVER» виступила у супроводі естрадного оркестру. Гість вечора – фольклорний ансамбль «Веселка» з Білгорода-Дністровського (Одеська обл.). 16 жовтня спеціальну програму «Дударик – Навіки» у храмі Святого Лазаря було присвячено фундатору і засновнику колективу, диригенту М. Кацалу, оперному співаку В. Сліпаку та іншим митцям. 17 жовтня у Львівському театрі опери та балету ім. С. Крушельницької та 24 жовтня у Київській національній філармонії хорова капела представила святкову програму «Дударик 50».

У межах Національного хорового фестивалю до 30-річчя Незалежності України на трьох музичних сценах України пройшла прем'єра музично-театрального дійства «Псалми війни» на музику Є. Станковича для хору та симфонічного оркестру та віршовані тексти Л. Костенко, М. Вінграновського, Д. Лазуткіна та інших поетів. Лібрето для цього проєкту написав В. Вовкун. 18 жовтня постановку презентовано у Харківському національному академічному театрі опери та балету ім. М. В. Лисенка. 20 жовтня «Псалми війни» мали змогу почути кияни в Національній опері України. А 26 жовтня дійство показали у Львівському національному академічному театрі опери та балету ім. С. Крушельницької.

13 і 14 жовтня в Ірпені на Київщині відбувся перший Міжнародний з'їзд кобзарознавців та етноорганологів імені Миколи Будника за участі дослідників із різних міст України. У фокусі обговорень були історія й теорія кобзарства та лірництва. Під час заходу в Будинку культури експонувалася виставка українських народних інструментів із колекцій М. Хая, В. Гладунця, Я. Товкайло й Ірпінського історико-краєзнавчого музею.

Візуальні мистецтва

14–17 жовтня у Києві в межах Міжнародного фестивалю мистецтв «Київський розпис» на Співочому полі було представлено виставки художників та майстрів декоративно-прикладного мистецтва, традиційних предметів побуту. Зокрема демонструвалися роботи Л. Вітковської, С. Сіґіди, О. Машевської, А. Пан, Н. Бойко, Н. Рогозіної, М. Семиног, О. Коломієць, а також дитячої експериментальної студії народного розпису «Оранта» (70–90-і роки ХХ ст.). Окрім того, проходили концерти, воркшопи, презентації, майстер-класи, конкурси. Учасники та гості фестивалю змогли долучитися до створення демонстраційного панно «Київські розписи».

Від 16 жовтня до 14 листопада у столичному Будинку кіно вже вчетверте відбулася Київська бієнале – форум сучасного мистецтва, знання і політики, що об'єднав виставкові проєкти та дискусійні майданчики. Цього року міжнародна подія отримала назву «Союзники». Основну експозицію склали інсталяції, відеоарт, кінетичні, *VR* та *NFT*-експонати художників із 15 країн світу. Публічну програму присвячено різним історичним формам і сучасним прикладам культурних союзів та політичних альянсів у Східній Європі та за її межами, а також їхньої здатності створювати нові соціальні формати. Організатором проєкту виступив Центр візуальної культури.

15–30 жовтня в культурно-мистецькому комплексі «ARTAREA» у Києві пройшла перша українська Бієнале цифрового та медіамистецтва, на якій презентовано більш як півсотні робіт художників із різних країн. Серед експонатів – новітні інсталяції, відеоарт та кінетичні твори, об'єднані темою «30 років Свободи».

Пам'яті українського художника Олександра Ройтбурда присвячено виставковий проєкт «Такий різний Ройтбурд», відкритий у трьох мистецьких просторах столиці. Твори митця представлено в Національному музеї «Київська картинна галерея» (6–17 жовтня), в галереї *Vakulenko Art Consulting* (14 жовтня – 14 листопада) та в Мистецькому центрі «Шоколадний будинок» (20 жовтня – 3 листопада). Крім того, 14 жовтня в Одеському національному художньому музеї було розгорнуто виставку «Рой. До шістдесятиріччя Олександра Ройтбурда», до якої увійшли живопис, відеоарт, інсталяції та більш ніж 70 архівних фотографій з родинної та приватної колекції.

14 жовтня поблизу Львівської площі в Києві відкрито нову галерею сучасного мистецтва «Avangarden». У межах першої виставки «Untitled Era» представлено твори українських художників В. Буряник, В. Мельничука, В. Дмитрика, А. Волокітіна, Є. Самборського та Д. Красного.

У Києві також експонувалися виставки: «Катерина Кричевська-Росандіч. Дороги. Straßen. Roads» – пейзажі художниці (Національний музей «Київська картинна галерея»); «У пошуках ідентичності» – близько сотні творів сучасного українського абстрактного мистецтва (Національний музей Т. Шевченка); «Турецька казка» – картини А. Чеботару (Мистецький центр «Шоколадний будинок»); «Під іншим кутом» – живопис А. Гафинець, «Київська тусовка 1972» – графіка О. Мізоворова, «Arane. Love» – картини О. Брензович (Музейно-виставковий центр «Музей історії міста Києва»); «Степ/Çob» – живопис, інсталяції, фотографії, відеоарт українських і кримськотатарських митців (Національний центр народної культури «Музей Івана Гончара»); «Мій чарівний сад» – ескізи театральних костюмів та ескізи до вистав Національної опери України М. Левитської, «O'krasa» – картини І. Василевського та учнів творчої студії «O'krasa» («Митець»); «Український пейзаж» – пейзажі різних куточків України вітчизняних живописців («НЮ АРТ»); «5 років тому» – артоб'єкти Н. Кадана, Л. Хоменко, О. Сая, М. Рідного, Н. Карабіновича, Є. Самборського, В. Ралко та В. Буднікова («Voloshyn Gallery»); «Olè. Лесь Подерв'янський» – картини Л. Подерв'янського з циклу «Корида» («Dumchuk Gallery»); «Пейзаж – сувенір» – живопис О. Кодзевич («The Naked Room»); «На далеких островах» – монументальні картини з емалі О. Коваля («Триптих Арт»); «Керамічні панно Віри Томашевської» (Музей української діаспори); *Dolce Vita* – акварельні натюрморти Т. Кугай (Центр української культури та мистецтва); «Мистецтво проти насильства» – роботи митців, які постраждали від жорстокості інших або мають потребу протистояти цьому (Інститут проблем сучасного мистецтва НАМ України); «У праці сконати» – проєкти Т. Каменного та М. Лукачової, «Осінь бінарності» – відеороботи української перформерки П. Волкової та чеського художника Я. Матісека на тему гендерних викликів (Павільйон «Джерело»).

На Черкащині завершився X Канівський міжнародний скульптурний симпозіум, який проходить щорічно з 2011 року на території готельного комплексу «Княжа гора» за ініціативи творчого об'єднання «Червоне Чорне».

Цього року його учасниками стали українські митці О. Дяченко, В. Корчовий, І. Новгородов, В. Протосеня та З. Здравков із Болгарії. 9 і 10 жовтня в межах закриття симпозіуму презентовано нові кам'яні скульптури, створені художниками під час резиденції в Каневі, нагороджено переможців Конкурсу для арткритиків від ТО «Червоне Чорне» – Х. Семерин, Н. Мандру та Н. Нагаєвську, а також проведено круглий стіл «Регіональні мистецькі ініціативи. Чи є реальний вплив і потенціал?». Спікери: засновник ТО «Червоне Чорне» Ю. Сташків, куратор артцентру «Я Галерея» в Києві та Львові П. Гудімов, засновник Музею сучасного українського мистецтва Корсаків у Луцьку В. Корсак, співзасновник Міжнародного симпозіуму *BIRUCHIY* Г. Козуб та кураторка Канівського скульптурного симпозіуму К. Підгайна.

У містах України розгорнуто виставки: «Безконечність» – кераміка О. Чепурної (Національний музей у Львові імені Андрея Шептицького); «Розчинення» – авторський проєкт О. Турянської (Музей модернізму Львівської національної галереї мистецтв імені Бориса Возницького); «Людська комедія» – живопис В. Лободи (Палац Лозинського у Львові); «Любов жертвна» – ікони У. Томкевич (львівська галерея сучасного сакрального мистецтва «IconArt»); «Мова рук» – живопис і скульптури Л. Давиденко (львівська галерея «Зелена канапа»); «Слідами спогадів Підзамча» – інсталяції Т. Барабаш і С. Ренар, присвячені індустриальному минулому Підзамча («Jam Factory Art Center» у Львові); «Метафізика. Острів» – одеські пейзажі місцевих художників 60–70-х років ХХ ст. (Галерея сучасного мистецтва *NT-Art* в Одесі); «Сліди коней» – проєкт художників К. фон Ведемейера та М. Рідного про Другу світову та Громадянську війну (Бахмутський державний краєзнавчий музей на Донеччині); «Таїнство акварелі» – півсотні акварелей О. Бобришева (рівненська галерея «Євро Арт»); «Осінній салон» – твори луцьких художників у різних жанрах (галерея Волинської організації Національної спілки художників України); XVI Міжнародний салон художньої фотографії «Фотовернісаж на Покрову» – 50 найкращих конкурсних робіт (Хмельницький музей-студія фотомистецтва).

Декоративно-ужиткове мистецтво

1–10 жовтня у Великій лаврській дзвіниці Національного заповідника «Києво-Печерська лавра» відбувся Всеукраїнський фестиваль *Quilt Fest'21* у форматі виставки робіт майстрів клаптикового шиття з 20 країн. Фестиваль зібрав рекордну кількість учасників. Лише українські митці презентували близько двох сотень квілтів. У номінації «Переможець Фестивалю печворку України 2021» відзначено роботу «Йшла до нього, наче місячна царівна» Н. Лашко (Кам'янець-Подільський Хмельницької обл.). У номінації «Інновація 2021 року» – колективний квілт «Think about» (*Soft and Warm Studio*, А. Ольга, Т. Олена, Ч. Світлана, м. Дніпро).

12 жовтня у Черкасах відкрито міжнародну виставку «Ляльки в костюмах країн Європи», до якої долучилося 40 майстринь з України та з діаспори. Орга-

нізаторами проекту виступили творча група українських майстрів діаспори «Українські ляльки мандрують світом», творча група українських майстринь «Авторська лялька-мотанка», Черкаський обласний краєзнавчий музей і ГО «Ми є поруч».

14–16 жовтня на Фестивальному причалі в Дніпрі учетверте відбувся Всеукраїнський фестиваль ковальського мистецтва *KovalFest*. Сюди завітали ковалі з усієї України. Роботи було присвячено темі постапокаліпсису, а головною скульптурою фестивалю став триметровий металевий сокіл, що символізує назву одного з житлових масивів Дніпра. На фестивальному майданчику митці провели для гостей власні майстер-класи: це і традиційне литво у землю, і створення унікальної зброї з дамаської сталі, вироби з титану, унікальні скульптури з металобрухту тощо.

Музейна справа. Охорона культурної спадщини

15 жовтня столичний Національний культурно-мистецький та музейний комплекс «Мистецький арсенал» розпочав виставковий проєкт «Футуромарення», присвячений футуризму. Куратори виставки В. Величко та І. Оксаметний зібрали у просторі Мистецького арсеналу майже півтисячі експонатів, серед яких твори з 19 державних інституцій культури (музеїв, архівів, бібліотек, дослідницьких центрів) та 8 приватних колекцій, архівні документи, фотографії, ігрові та хронікальні кінострічки. Представлено, зокрема, унікальні супрематичні вишивки Н. Генке-Меллер, твори Д. Бурлюка, В. Меллера, О. Богомазова, М. Синякової, Б. Косарева, С. Фазіні, В. Єрмилова, кінокамера та фільми Є. Деслава. На виставці також можна побачити реконструкцію сцени з вистави І. Терентьєва «Дивак», нереалізованого футуристичного архітектурного проєкту Театру масового музичного дійства у Харкові, мультимедійну інсталяцію «Поезюмалярство» на вірші М. Семенка. В межах «Футуромарення» відбулися перформанс композиторки А. Загайкевич «Музика футуризму», імєрсивний перформанс-презентація «EXTER.Live», концертна програма «Фокстроти» письменника С. Жадана та музиканта Ю. Гуржі, перегляди фільмів, лекції, освітня програма для дорослих і дітей. За підтримки Українського культурного фонду виставка триватиме до 30 січня 2022 року.

23 жовтня у Національному університеті «Острозька академія» на Рівненщині презентовано оновлений Музей історії закладу. Сучасний, інтерактивний простір створено в межах проєкту «Острозька академія: 445 років історії вищої освіти в Україні», який отримав підтримку Українського культурного фонду та Державного агентства розвитку туризму України. За допомогою оригінальних артефактів, спеціально виготовлених копій, муляжів, відеоконтенту нова експозиція висвітлює минуле і сучасне першого закладу вищої освіти на теренах східної Європи. Її доповнено 3D моделями, мультимедійними елементами та аудіогідами. Подія відбулась у форматі форуму «Університетські музеї: виклики XXI століття», який зібрав представників університетських музеїв зі Львова,

Чернівців, Ніжина, Рівного, Києва, Луцька, Харкова, Умані, Житомира, Одеси та Польщі.

25 жовтня у Славутичі на Київщині запрацював перший муніципальний інноваційний музей мистецтв. Відкриття закладу стало завершальною подією артрезиденції семантичного сюрреалізму у просторі Славутича під назвою *Open Format Art Residence*. Роботи учасників резиденції представлено у виставковій залі нового закладу. Наразі експозиція доступна у двох форматах – реальному (фотографії та графіка професійних митців) і віртуальному (монументальні цифрові скульптури та роботи медіа-арту).

У столиці та містах України відкрилися, зокрема, такі виставкові проекти: «Пісня за піснею. Сто малюнків Джованні Томмазі Ферроні за мотивами Божественної комедії» до 700-річчя з дня смерті Данте Аліґ'єрі (Національний музей мистецтв ім. Б. та В. Ханенків); «Дорогоцінні вклади XVII–XIX ст. із зібрання Національного музею історії України» – церковні та світські старожитності з дорогоцінних металів та тканини роботи українських та західноєвропейських майстрів-золотарів (Скарбниця Національного музею історії України); «Кісмет Йорган. Тепла матриця поколінь» – твори різних видів мистецтва та предмети сучасного дизайну литовських татар (Національний музей українського народного декоративного мистецтва); «Діалог поза часом» – понад 40 пейзажів, ескізів, портретів н. х. України В. Патики, «Барви XX століття» до 120-річчя від дня народження Миколи Глуценка – твори митця зі збірки музею та з приватної колекції Е. Димшиця (Національний музей у Львові імені Андрея Шептицького); «50 історій Львівського скансену» до 50-річчя Музею народної архітектури та побуту імені Климентія Шептицького – фото, документи, архівні відео, сакральні предмети, живопис й інші експонати з музейної збірки (Порохова вежа у Львові); «100 років потому. Кириак Костанді» – картини К. Костанді, архівні фото та документи (Одеський художній музей); «Альбрехт Дюрер: містичне та реальне» – 67 творів художника (Харківський художній музей); виставка відреставрованих документів на пергаменті зі збірки князів Радзивілів (Волинський краєзнавчий музей); «Мистецькі скарби Олицького палацу» – експонати з колекцій Волинського краєзнавчого музею та приватних зібрань (Художній музей Луцька); «Повернення у сьогодні» – картини Ю. Сташка (Закарпатський обласний художній музей ім. Й. Бокшая в Ужгороді); «Справжній Шевченко» – понад три десятки оригінальних творів Т. Шевченка з фондів Національного музею Тараса Шевченка в Києві (Музей мистецтв Прикарпаття в Івано-Франківську); «Козацька слава житиме у віках» – колекція люльок XVII–XIX століть (Тернопільський обласний краєзнавчий музей); «Хрести України: Донеччина» – кілька сотень хрестиків, чоток, паломницьких медальйонів XII–XXст., ставротека (церква Покрови Пресвятої Богородиці на території історико-культурного комплексу «Запорозька Січ» у Запоріжжі); нові експозиційні зони зі старовинними оселями буковинців (Чернівецький обласний державний музей народної архітектури та побуту).

Указом президента України Одеському художньому музею надано статус національного.

Література

27 жовтня Український інститут книги оголосив результати всеукраїнської інформаційно-просвітницької акції до 30-річчя Незалежності України «30 знакових книжок нашої Незалежності». За підсумками онлайн-голосування, до якого долучилося понад 34 тисячі людей, сформовано фінальний список із 30 книжок. Рейтинг видань, що на думку українців вплинули на формування та розвиток країни та її громадян, очолили: «Справа Василя Стуса» В. Кіпіані, «Триста поезій» і «Записки українського самашедшого» Л. Костенко, «Чорний ворон» В. Шкляра, «Абетка» І. Малковича. Проєкт реалізовано за підтримки Міністерства культури та інформаційної політики України, Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого, Української бібліотечної асоціації, Української асоціації книговидавців і розповсюджувачів, ГО «Форум видавців».

30 жовтня відбулася онлайн-церемонія нагородження переможців Міжнародного літературного конкурсу «Гранд Коронація». У номінації «Романи» премію здобули «Фаріде» І. Роздобудько та рукопис «Відкинуті Богом» О. Волкова. У номінації «Повісті» премією нагороджено: «Прокляття весільної сукні» О. Крижановської (1 премія), «Бережниця» та «Шістдесят п'ятий день карантину» Н. Бонь (2 та 3 премії). Переможців визначено також у категоріях кіносценаріїв, п'єс, пісенної лірики, дитячої літератури. В межах конкурсу оголошено лауреатів відзнаки «Золоті письменники України», яка вручається романістам за твори, видані українською мовою сукупним накладом понад 100 тисяч примірників. Цього року до списку відзначених потрапили письменники: Л. Відута, Д. Гнатко (Ю. Іргізова), Н. Гурницька, О. Есаулов, Е. Заржицька, І. Карпа, О. Печорна (О. Сердюк), Ю. Шевчук (США) та Л. Яковенко.

14–17 жовтня у столичному Музеї книги і друкарства України пройшов XII Фестиваль дитячої та підліткової книги «Азбукове Королівство Магів і Янголів». Під фокусною темою «Я маю право бути тим, ким я є» для відвідувачів було організовано музейні ігри, квести, зустрічі з письменниками та майстер-класи, пов'язані з історією писемності та книгою. Серед фестивальных подій: презентація української абетки «Рутенія» за участі художника В. Чебаника, виставка артбуків «Арткнига – театр у твоїх руках!» та виставка ілюстрацій А. Василенка до творів Всеволода Нестайка «В країні сонячних зайчиків».

8–10 жовтня Міжнародний фестиваль «Кочур-Фест» утретє зібрав в Ірпені та Києві письменників-перекладачів з України, Туреччини, Франції, Італії, Португалії. Організаторами заходу виступили видавництво «Саміт-книга» та Ірпінська міськрада за підтримки Європейської академії наук, мистецтв і літератури й Національної спілки письменників України. У програмі фестивалю: книжковий ярмарок, презентації нових перекладних видань, творчий вечір за участі українських і зарубіжних письменників, круглий стіл, екскурсії та інші події.

1–3 жовтня у Хмельницькому пройшов V Літературно-перекладацький фестиваль «Translatorium», реалізований перекладацькою групою *VERBaція* й активістами з Хмельницького та Києва. У форумі взяли участь перекладачі, літератори, видавці та митці з різних міст України та закордону. Серед них, зокрема, письменники Ю. Андрухович, Х. Михайлюк, А. Галас, Б. Превір, П. Рихло, С. Андрухович. Більш як два десятки заходів включали лекції та воркшопи, професійні дискусії, майстерні художнього перекладу, зустрічі з авторами, музичні виступи та мистецькі проекти. Завдяки фестивалю у просторі міста з'явилися артоб'єкти з 3D-поезією С. Ханіна, Д. Гладун і Л. Панасюка. Спеціально до «Translatorium» українські композитори М. Коломієць, Б. Логінов, А. Саприкін презентували музичний твір за мотивами роману С. Андрухович «Амадока».

Цими ж днями відбувся IV Черкаський книжковий фестиваль «Можна все навпаки», який зібрав в обласній філармонії понад півсотні видавництв зі всієї України. Організатори фестивалю створили десятки локацій, де можна було ознайомитися з книжковими новинками та поспілкуватися з письменниками, зокрема такими, як А. Кокотюха, В. Кіпіані, Я. Соколова, І. Роздобудько, Сашко Лірник, Т. Горіха Зерня. Цього року захід проведено в рамках програми «Культура. Туризм. Регіони» Українського культурного фонду та Державного агентства розвитку туризму України.

1 та 2 жовтня в Ужгороді на ювілейному десятому фестивалі «Книга-фест» усі охочі мали змогу відвідати презентації книжок, творчі зустрічі, майстер-класи й автограф-сесії. За традицією, на святі було визначено переможців конкурсу «Мистецтво книги». Гранпрі отримало видання «Наукова бібліотека Ужгородського національного університету: від джерел до сучасності» (Видавництво Олександри Гаркуші). Свої нові твори представили на «Книга-фест» закарпатські письменники М. Дочинець, Г. Малик, Т. Літераті, В. Кузан, С. Федака, І. Хланта та інші.

На Кіровоградщині визначено переможців Всеукраїнського конкурсу літературної премії імені Юрія Яновського. Нагороди було вручено 8 жовтня в музеї Юрія Яновського, що в селі Нечаївка Кропивницького району. Премією відзначено книгу новел «Бачити» Г. Мельник з Івано-Франківська (номінація «Мала проза»), поетичну збірку «Чорний лелека» І. Андрусяка з Києва (номінація «Поезія») та твір «Біганна» ужгородського письменника В. Шкіря (номінація «Романи та повісті»).

Лауреатами премії імені Володимира Забаштанського за 2021 рік стали поет В. Герасим'юк і публіцист І. Малюта. Церемонія нагородження відбулася 5 жовтня на Вінниччині під час традиційного свята «Браїлівська осінь Володимира Забаштанського».

В Україні засновано нове видавництво «Біла Сова», в якому виходитимуть книжки для дорослих і дітей з використанням анімації та доповненої реальності. Наразі «Біла Сова» презентувала казки «Дюймовочка» Г. К. Андерсена

та «Попелюшка» Ш. Перро, а також книжку К. Нгуєн «Історії про Пандімуна». Ілюстрації до цих видань створила художниця Г. Зінько.

Бібліотечна справа. Читання

Різними бібліотечними заходами відзначено такі ювілеї українських письменників і поетів, як 130-річчя Ю. Клена, 115-річчя І. Багряного, 110-річчя І. Цюпи, 100-річчя Д. Луценка, А. Косматенка та С. Мушника, 90-річчя Ю. Кочерги, 85-річчя І. Драча, а також 270-річчя англійського письменника, драматурга Р. Шерідана, 200-річчя чеського поета К. Гавлічека-Боровського, 150-річчя бельгійського письменника С. Стревелса та французького поета П. Валері, 125-річчя італійського письменника, лауреата Нобелівської премії Е. Монтале та російського драматурга Є. Шварца, 120-річчя чеського поета Ф. Галаса, 115-річчя італійського письменника Д. Буццаті.

Кіномистецтво. Кіновідеопрокат

21–27 жовтня у столичному кінотеатрі «Жовтень» пройшов V «Київський тиждень критики» – міжнародний форум, створений з метою ознайомлення українських глядачів із найкращими новими фільмами, обраними професійними українськими кінокритиками. Програму фестивалю склали картини з лайнапів головних світових кінофестивалів цього року, а також стрічки, що мали значний вплив на історію кінематографа або присвячені визначним діячам кіномистецтва. Форум розпочався церемонією нагородження переможців Національної премії кінокритиків «Кіноколо». Лідером за кількістю номінацій став повнометражний дебют К. Горностаї «Стоп-Земля». Картина здобула головний приз за найкращий повнометражний ігровий фільм і перемогла ще в чотирьох номінаціях: найкраща режисура, найкращий сценарій, найкращий дебют – «Відкриття року» і найкраща акторка (М. Федорченко). Найкращим актором визнано В. Салія, виконавця головної ролі в стрічці «Я працюю на цвинтарі» О. Тараненка. Премію здобули також кінороботи: «Цей дощ ніколи не скінчиться» А. Горлової («Найкращий документальний фільм»), «Папині кросівки» О. Журби («Найкращий короткометражний ігровий фільм»), «Непотрібні речі» Д. Лісенбарта («Найкращий анімаційний фільм»). Лауреатом премії «За досягнення», яку цього року вручено вперше, став український кінокритик Д. Буданов, який реалізовує цифрову архівацію національного кінопроцесу (*IMDb*, *Letterbox* тощо). Організаторами премії «Кіноколо» виступили Співка кінокритиків України, Асоціація «Сприяння розвитку кінематографа в Україні – дивись українське!» та компанія «Артхаус Трафік» за підтримки Державного агентства України з питань кіно. До програми Київського тижня критики увійшли три добірки: «Нуль за поведінку» (закордонні картини про історії та людей, що бунтують проти суспільства та правил); «Фокус: Україна – Канада», в якій представлено, зокрема, українські прем'єри: «Носоріг» О. Сенцова, «Стоп-Земля» К. Горностаї, «Королі репу» М. Латика; «Міжнародна програма» (фільми-учасники між-

народних кінофестивалів). В межах індустрійної події відбулася спеціальна програма студентського короткого метру «Перший погляд».

1–5 жовтня у Будинку кіно в Києві відбувся IV Фестиваль кінооператорського мистецтва «Кіноко». Подію відкрила документальна стрічка «Цей дощ ніколи не скінчиться» режисерки А. Горлової та оператора-постановника В. Цветкова. Загалом на участь у фестивальних конкурсах було подано понад 500 заявок. Найкращим повнометражним ігровим фільмом стали «Погані дороги» (оператор-постановник В. Іванов). Спеціальні відзнаки у цій номінації отримали «Май далеко – май добре» (оператор-постановник С. Кіреєв за найяскравіший дебют в документальному повнометражному фільмі) та «Сторонній» (оператор-постановник С. Смичок за художню та технічну досконалість). Найкращим повнометражним документальним фільмом фестивалю визнано «Сіль з Бонневілю» (оператори-постановники Д. Мельник, С. Стеценко, Д. Горащ). У конкурсі короткометражних фільмів переміг «Паперушка» (оператор-постановник О. Коротун), а спеціальну відзнаку отримав «Велотренажер» (оператор-постановник Я. Васянович за точне художнє рішення). Гранпрі студентського конкурсу «Кіноко 2021» здобула документальна стрічка «Земля крутиться» (операторка-постановниця Р. Кириченко). Також цього року вперше було проведено конкурс музичного відео та реклами. Найкращими визнано «Express your taste» для реклами *Coca-Cola* (оператори-постановники Є. Бондаренко й О. Черних) та кліп «Гибкий Чаплинь – Fauteur il lit» (оператор-постановник І. Максименко). Програма «Кіноко» включала творчі дискусії, майстер-класи, презентації технічних новинок від провідних компаній України. На завершення фестивалю аудиторії було запропоновано безплатно переглянути фільми-переможці всіх конкурсних програм і поспілкуватися з учасниками та організаторами заходу.

5–10 жовтня в Ужгороді вдруге пройшов Карпатський гірський міжнародний кінофестиваль (SMIFF), який зібрав фільми про гори з усього світу. Програму фестивалю склали офлайн та онлайн покази документальних, ігрових, анімаційних стрічок і промо-роликів відповідної тематики, лекції, дискусії, майстер-класи від представників кіноіндустрії, фотоконкурс і фотовиставка «Збереження пралісів та дикої природи Карпат». Церемонія вручення нагород *SMIFF* відбулася в Ужгородському театрі ляльок «Бавка». Серед переможців – документальна картина Г. Ярошевич «Май далеко – май добре» (спеціальна відзнака журі та приз глядацьких симпатій). Фільмом-закриттям фестивалю став «Пік страху» С. Капралова (Україна, США, Іспанія).

27 жовтня Національний центр Олександра Довженка розпочав на своєму сайті серію онлайн-показів «Відкритий архів». Програму, яку презентував режисер-мультиплікатор М. Лиськов, відкрила добірка анімаційних фільмів 1927–1930 років «Мультагіпроп» у музичному супроводі *Dj U-Ra* й А. Байбакова. До добірки увійшли одні з найперших українських анімаційних фільмів виробниц-

тва ВУФКУ (Всеукраїнського фотокіноуправління) – кіноанонси й агітаційні «мультиплікати».

Міжнародний фестиваль актуальної анімації та медіамистецтва *LINOLEUM* організував у жовтні для мешканців Миколаєва, Одеси, Запоріжжя, Дніпра та Харкова безплатні покази обраних фільмів із цьогорічної конкурсної програми фестивалю, а також освітні лекції.

У широкий український прокат вийшли фільми: «Бурштинові копії» А. Бухтіярової, «Де гроші?» М. Хоми, «Генделік» Т. Дудара та повнометражна документальна стрічка «Май далеко – май добре» Г. Ярошевич.

Інклюзивні культура та мистецтво

Інклюзивну складову мав IV Міжнародний дитячий кінофестиваль *Kids Movie Fes*, що відбувся 30 та 31 жовтня в київському Будинку кіно. Гостями та учасниками фестивалю стали, зокрема, діти з вадами слуху. Близько двох десятків їхніх фільмів було представлено в категорії *INCLUSION CINEMA* конкурсної програми. Також понад сто вихованців спеціалізованих інтернатів із Києва, Житомира та Харкова отримали можливість пройти всі етапи кіновиробництва в межах режисерського, акторського, сценарного, операторського й інших цехів від кіношкіл і кіностудій України та Європи. Жестова мова супроводжувала професійні воркшопи, лекції, а також творчі зустрічі з такими митцями, як режисер А. Лукіч, актори Ю. Горбунов і Т. Юрікова, оператор Я. Пілунський, письменниця Н. Дорошенко. Лауреатів фестивалю нагороджено сертифікатами на навчання в професійних закладах мистецтва кіно та особистими відзнаками від членів журі. Найкращі роботи юних авторів можна подивитися на міжнародній платформі *MEGOGO*.

16 жовтня у Чернівцях минув III Всеукраїнський фестиваль культури та творчості людей з інвалідністю «Сузір'я любові». Близько 70 учасників з двадцяти міст України продемонстрували свою майстерність у різних номінаціях: танці, пісні, авторські вірші, гра на музичних інструментах та декоративно-прикладне мистецтво. Засновниця, організаторка заходу – керівниця Чернівецького товариства людей з інвалідністю «Мрія» Л. Свіріденко.

Просвітництво

На Алеї художників у столиці за підтримки Українського культурного фонду та Міністерства культури та інформаційної політики України пройшла інтерактивна виставка, присвячена Чорнобиллю. Її створено на базі мобільного додатку *CHRNBL*. Тут, зокрема, можна було побачити роботи М. Примаченко, І. Марчука, А. Савадова.

Український інститут та кураторське об'єднання *OK Projects* презентували онлайн-виставку у форматі гри *The Fantastic Adventure through Art History of Ukraine*, присвячену українському мистецтву 1920–2020 років. Вона допоможе користувачеві побудувати альтернативну версію історії українського мистецт-

ва. До проєкту увійшли твори двадцяти українських митців, зокрема серед них: М. Бойчук, О. Екстер, С. Григор'єв, А. Горська, Н. Карабінович, Ф. Тетянич, Н. Кадан та інші.

Аматорство

8–10 жовтня у Хмельницькому вдруге відбувся Всеукраїнський фестиваль аматорського театру «АКТ Другий. Урбаністичний», в межах якого глядачі мали нагоду переглянути п'ять вистав аматорських театрів із Києва, Чернівців, Маріуполя, Харкова та Хмельницького. Дійства показали на різних локаціях міста: у Мистецькому дворику; просто неба, у самому центрі вулиці Проскурівської; у Хмельницькому обласному академічному музично-драматичному театрі ім. М. Старицького; у залах обласного художнього музею; в першому місцевому кінотеатрі. Фестиваль відкрила прем'єра вистави «Кароль» за п'єсою С. Мрожека Народного аматорського театру «Дзеркало» Хмельницького міського Будинку культури.

14–17 жовтня у Кам'янці-Подільському на Хмельниччині пройшов VII Відкритий фестиваль-конкурс аматорських театральних колективів «Комора». Учасниками події стали 19 творчих колективів із різних куточків України. Нагород було чимало. Відзначено, зокрема, Дитячий народний театр «Сорванцы» з Харкова («Найкраща вистава» та «Найкраща сценографія»), Театральну спільноту *DSP* із Києва («Найкраща режисерська робота» та «Найкраща поетична вистава»), Київський театр «*VERITAS*», («Оригінальне вирішення вистави»), студентський театр «Жменя» з Рівного («Найкращий акторський ансамбль»), Зразкова театр-студія «Мельпомена» з Кам'янця-Подільського («За творчий пошук») та інших. Організаторами фестивалю виступили Департамент гуманітарної політики Кам'янець-Подільської міської ради, Народний аматорський театр «Тандем» Центру культури і мистецтв «Розмай» та ГО «Театральний простір».

23–25 жовтня в Ужгороді проведено одночасно два конкурси: XIV Міжнародний фестиваль-конкурс дитячої та юнацької хореографії «ПАДШОН-ЄвроДанс» і VII Міжнародний фестиваль-конкурс дитячо-юнацької творчості «Яскрава країна».

Матеріал підготувала

Кобзаренко Л. П., провідний редактор
відділу наукового аналізу та
узагальнення інформації

Комп'ютерне опрацювання та редагування **І. Г. Піленко**

Формат 60x84/16. Умовн. друк. арк. 1,39. Б/т. Зам. 94. Безплатно

НБУ імені Ярослава Мудрого, Київ-1, Грушевського, 1. Тел. 278–85–12